

Nikolina Bilić, mag. oec., doktorandica
Doktorska škola društvo-humanističkih znanosti Sveučilišta u Osijeku
Marijana Jukić, mag. iur.

Stručni rad
UDK: 331.56-053.6(497.5)
371-053.6(497.5)

NEZAPOSLENOST MLADIH – EKONOMSKI, POLITIČKI I SOCIJALNI PROBLEM S DALEKOSEŽNIM POSLJEDICAMA ZA CJELOKUPNO DRUŠTVO

Sažetak: Mladi su pokretačka snaga svakog društva te njihovo aktivno sudjelovanje u društveno-političkom životu predstavlja generator rasta i razvoja svake države. Globalna ekonomska kriza uzrokovala je poremećaj na tržištu rada, kako u Europskoj uniji tako i u Hrvatskoj, a upravo su se mladi pokazali kao najranjivija skupina pogođena njezinim posljedicama. Ukoliko se nastavi negativan trend rasta nezaposlenosti mladih, Europska unija, a samim time i Hrvatska, mogle bi se suočiti s dugoročnim ekonomskim, političkim i socijalnim posljedicama koje će pogoditi ne samo pojedinca nego i društvo u cjelini. Dosadašnje mjere suzbijanja nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj nisu imale značajnijeg učinka, a jedan od razloga je svakako i činjenica da je obrazovni sustav promovirao hiperprodukciju kadrova ne vodeći računa o zahtjevima tržišta rada. Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatskoj su na raspolaganju strukturni fondovi, međutim postavlja se pitanje hoćemo li znati iskoristiti njihov puni potencijal te hoće li aktivne mjere Hrvatskog zavoda za zapošljavanje biti efikasne. Vremena za čekanje je sve manje stoga se rješavanju ovog problema treba ozbiljno pristupiti.

Ključne riječi: nezaposlenost mladih, tržište rada, Europski fondovi, obrazovni sustav, Hrvatski zavod za zapošljavanje, aktivne mjere

1. UVOD

Nezaposlenost je jedan od najznačajnijih problema s kojima se svaka država suočava, a osobito je zabrinjavajuća nezaposlenost mladih ljudi koji su značajan ljudski kapital našeg gospodarstva i društva. Prema podacima Eurostata (2014.) više od 94 milijuna mladih osoba je u dobi od 15-29 godina u Europi, od kojih je više od 60 milijuna u dobi od 15-24 i preko 33 milijuna u dobi od 25-29 godina. Takav broj mladih ljudi predstavlja enorman izvor ljudskih resursa za cjelokupno društvo. Međutim ako države žele iskoristiti puni potencijal mladih ljudi oni moraju biti produktivan dio društva što se može postići samo punom zaposlenošću. U ovom trenutku EU članice se suočavaju s velikim izazovom apsorpcije i integracije mladih ljudi u obrazovni sustav i tržište rada. Zapošljavanje mladih ostaje ključna zadaća za održiv društveni i gospodarski razvoj, pogotovo u kontekstu mijenjanja demografske slike i starenja populacije.

U radu ćemo koristeći relevantne statističke pokazatelje za nezaposlenost prvo pobliže prikazati nezaposlenost mladih u Europskoj uniji i Hrvatskoj. Pokušat ćemo predočiti ekonomske, socijalne i političke posljedice koje nastaju kao rezultat nezaposlenosti mladih. Budući da je nezaposlenost mladih jedan od gorućih problema, Europska unija predstavila je u 2014. Godini paket mjera kojim je najavila borbu protiv nezaposlenosti i socijalne isključenosti.

2. POKAZATELJI NEZAPOSLENOSTI

Za mlade ljude, prijelaz iz obrazovanja na tržište rada nije nimalo jednostavan put. „Nezaposlenost mladih je predmet zabrinutosti kreatora politike još od osamdesetih godina prošlog stoljeća. Stopa nezaposlenosti mladih je veća od onih u drugim dobnim skupinama. Nekoliko je razloga za to. Prvo nezaposlenost mladih je puno osjetljivija na poslovni ciklus od nezaposlenosti drugih dobnih skupina. Što znači da, kad je ukupna razina gospodarske aktivnosti i zaposlenosti visoka, zapošljavanje mladih je također sukladno tome visoko. Međutim, u razdoblju recesije nezaposlenost mladih je puno veća nego kod ostalih dobnih skupina.“¹

U službenim statistikama Europske unije skupina mladih ljudi obuhvaćena je populacijom od 15. do 24. godine života. Međutim, u Hrvatskoj kao i u još nekim državama Europe mladi se promatraju kao populacija od 15. do 29. godine života. Prelazak mladih u svijet odraslih je sve složeniji i dugotrajniji budući da obrazovanje traje sve duže, stoga je bitno da se kategorija mladih ipak proširi i do 29. godine.

Pri objašnjavanju nezaposlenosti mladih valja razlikovati najvažnija tri pokazatelja:

- Stopa nezaposlenosti = nezaposleni 15-24 godina/radno aktivni 15-24 godina
- Omjer nezaposlenosti = nezaposleni 15-24 godina/ ukupna populacija 15-24 godina
- NEET kategorija

Omjer nezaposlenosti uvijek će pokazivati manju vrijednost od stope nezaposlenosti budući da se dijeli sa ukupnom populacijom od 15-24 koja je uvijek manja od radno aktivne populacije. Za ovu dobnu skupnu karakteristično je da postoji velik broj mladih koji su još uvijek uključeni u obrazovanje i ne pripadaju radno aktivnoj populaciji. Biti u sustavu obrazovanja i na tržištu rada je moguće u bilo kojoj dobnj skupini no takva situacija je ipak daleko češća kod ove dobnj skupine.

Prema Međunarodnoj organizaciji rada NEET (eng. *Not in Education, Employment and Training*) predstavlja dobnu skupinu od 15-24 koja je završila školovanje, nije zaposlena niti pohađa obuku. NEET kategorija uključuje mlade ljude koji su nezaposleni i aktivno traže posao, ali i one mlade ljude koji su ekonomski neaktivni iz niza razloga poput dugoročne bolesti ili drugo. Stopa nezaposlenosti je pokazatelj onih koji su bez posla, ali ga aktivno traže i spremni su početi raditi u sljedeća dva tjedna - udio ekonomski aktivnog stanovništva. Također može uključiti pojedince koji su i dalje u sustavu obrazovanja. Kategorija NEET isključuje pojedince koji su zaposleni, u sustavu obrazovanja ili obuke, ali osim aktivno nezaposlenih ona uključuje i ekonomski neaktivne. Postotak NEET će uvijek biti manji jer za razliku od stope nezaposlenosti koja u nazivniku ima samo radno aktivnu populaciju, NEET obuhvaća radno aktivnu i neaktivnu populaciju.

2.1. STOPA NEZAPOSLENOSTI MLADIH U EUROPSKOJ UNIJI

Više od 5,5 milijuna ljudi dobnj skupine od 15-24 je nezaposleno što znači da jedno od 5 mladih ljudi u Europi ne može naći posao.² Iz tablice 1 vidljivo je da je prosječna nezaposlenost mladih u Europskoj uniji porasla sa 15,3 % u 2008. godini na visokih 23,3% u 2013. godini. Takav porast nezaposlenosti mladih posljedica je svjetske ekonomske krize koja je devastirala nacionalna gospodarstva diljem svijeta uslijed čega ni Europa nije bila pošteđena. Iz tablice je moguće primijetiti velike razlike u stopi nezaposlenosti među državama članicama. Najdramatičnije stanje već godinama bilježe mediteranske zemlje što uključuje Grčku, Španjolsku, Italiju, Portugal, Cipar i novu 28. članicu - Hrvatsku. Čak i prije ekonomske krize u 2008. godini svaka od tih zemalja imala je višu stopu nezaposlenosti mladih od europskog prosjeka. Takav negativan trend nastavio se i u 2013. godini gdje je najveću stopu nezaposlenosti bilježila Grčka s rekordnih 55,3 %, Španjolska 53,2%, Hrvatska 49,7%, Portugal 37,7%, Italija 35,3% i Cipar 27,8%. Rijetki su pozitivni primjeri država poput Njemačke i Luksemburga koje su zabilježile i pad nezaposlenosti. Prema dostupnim podacima s Eurostata ustanovljeno je da mediteranske zemlje koje su i najviše pogođene nezaposlenošću mladih ujedno imaju i BDP ispod europskog prosjeka te nakon 2008. godine bilježe samo njegov pad. Takvo stanje dokaz je da su mnoge države članice još uvijek u recesiji te da je oporavak spor. Mnogi ljudi su ostali bez posla no dobnj skupina koja je najviše pogođena je svakako ona od 15-24 godina. U recesiji su mladi posebno ranjiva skupina, oni su najčešće oni koji će morati prvi napustiti i zadnji ući na tržište rada. Tražeći posao na tržištu rada koje ionako nudi malo mogućnosti za zaposlenje moraju se natjecati s pojedincima koji imaju više iskustva. Mnogi mladi ljudi i dalje se bore kako bi našli posao, nastavili školovanje, a u novom svjetskom poretku osjećaju se kao da nemaju nikakvu ulogu.

Tablica 1. Stopa nezaposlenosti mladih u Europskoj Uniji u vremenskom razdoblju od 2008.-2013. (%)

DRŽAVA	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Europska unija (28 zemalja)	15,6	19,9	21,0	21,4	22,9	23,3
Belgija	18,0	21,9	22,4	18,7	19,8	23,7
Bulgarska	12,7	16,2	23,2	25,0	28,1	28,4
Češka	9,9	16,6	18,3	18,1	19,5	19,0
Danska	8,0	11,8	14,0	14,2	14,1	13,1
Njemačka	10,6	11,2	9,9	8,6	8,1	7,9
Estonija	12,0	27,5	32,9	22,3	20,9	18,7
Irska	12,7	24,0	27,6	29,1	30,4	26,8
Grčka	22,1	25,8	32,9	44,4	55,3	58,3
Španjolska	24,6	37,8	41,6	46,4	53,2	55,7
Francuska	18,6	23,2	22,9	22,1	23,9	23,9
Hrvatska	21,9	25,1	32,6	36,1	43,0	49,7
Italija	21,3	25,4	27,8	29,1	35,3	40,0
Cipar	9,0	13,8	16,6	22,4	27,8	38,9
Latvija	13,1	33,6	34,5	31,0	28,5	23,2

² http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-968_en.htm

¹ Freeman, R. and Wise, D. (1982), *The youth labour market problem: Its nature, causes, and consequences*, University of Chicago Press.

Litva	13,3	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9
Luksemburg	17,9	17,2	14,2	16,8	18,8	15,5
Mađarska	19,9	26,5	26,6	26,1	28,1	27,2
Malta	12,2	14,4	13,1	13,8	14,2	13,5
Nizozemska	5,3	6,6	8,7	7,6	9,5	11,0
Austrija	8,0	10,0	8,8	8,3	8,7	9,2
Poljska	17,3	20,6	23,7	25,8	26,5	27,3
Portugal	16,4	20,0	22,4	30,1	37,7	37,7
Rumunjska	18,6	20,8	22,1	23,7	22,7	23,6
Slovenija	10,4	13,6	14,7	15,7	20,6	21,6
Slovačka	19,0	27,3	33,6	33,4	34,0	33,7
Finska	16,5	21,5	21,4	20,1	19,0	19,9
Švedska	20,2	25,0	24,8	22,8	23,6	23,5
Ujedinjeno Kraljevstvo	15,0	19,1	19,6	21,1	21,0	20,5

Izvor: Eurostat

2.2. NEET KATEGORIJA

Kao što je ranije spomenuto NEET kategorija odnosi se na mlade ljude u dobnoj skupini 15-24 bez obzira na njihovu razinu obrazovanja koji nisu u radnom odnosu niti u bilo kojem obrazovnom programu te su samim tim skupina koji ima veći rizik od socijalne isključenosti.

Prema zadnjem EUROSTAT izvješću Danska, Njemačka, Estonija, Irska, Francuska, Latvija, Litva, Luxemburg, Malta, Slovenija, Slovačka, Velika Britanija i Švedska zabilježila pad NEET kategorije, dok su ostale zemlje zabilježile rast.

Tablica 2. NEET kategorija po zemljama članicama (%)

DRŽAVA	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Europska unija (28 zemalja)	10,9	12,4	12,8	12,9	13,1	13,0
Belgija	10,1	11,1	10,9	11,8	12,3	12,7
Bugarska	17,4	19,5	21,8	21,8	21,5	21,6
Češka	6,7	8,5	8,8	8,3	8,9	9,1
Danska	4,3	5,4	6,0	6,3	6,6	6,0
Njemačka	8,4	8,8	8,3	7,5	7,1	6,3
Estonija	8,8	14,9	14,5	11,8	12,5	11,3
Irska	14,9	18,6	19,2	18,8	18,7	16,1
Grčka	11,7	12,6	14,9	17,4	20,3	20,6
Španjolska	14,4	18,3	18,0	18,5	18,8	18,6
Francuska	10,2	12,4	12,4	12,0	12,2	11,2
Hrvatska	10,1	11,9	14,9	15,7	16,7	18,6
Italija	16,6	17,7	19,1	19,8	21,1	22,2
Cipar	9,7	9,9	11,7	14,6	16,0	18,7
Latvija	11,4	17,4	17,8	16,0	14,9	13,0

Litva	8,8	12,1	13,2	11,8	11,2	11,1
Luksemburg	6,2	5,8	5,1	4,7	5,9	5,0
Mađarska	11,5	13,4	12,4	13,3	14,7	15,4
Malta	8,3	9,8	9,5	10,6	11,1	9,9
Nizozemska	3,4	4,1	4,3	3,8	4,3	5,1
Austrija	7,1	7,8	7,1	6,9	6,5	7,1
Poljska	9,0	10,1	10,8	11,5	11,8	12,2
Portugal	10,3	11,2	11,5	12,7	14,1	14,2
Rumunjska	11,6	13,9	16,4	17,4	16,8	17,2
Slovenija	6,5	7,5	7,1	7,1	9,3	9,2
Slovačka	11,1	12,5	14,1	13,8	13,8	13,7
Finska	7,8	9,9	9,0	8,4	8,6	9,3
Švedska	7,8	9,6	7,7	7,5	7,8	7,5
Ujedinjeno Kraljevstvo	12,1	13,3	13,7	14,3	14,0	13,3

Izvor: Eurostat

Neki od čimbenika koji povećavaju vjerojatnost da se postane NEET su sljedeći:³

- Pojedinci koji imaju neki oblik invaliditeta imaju 40% više šanse da postanu NEET u usporedbi s drugima;
- Mladi imigranti imaju 70% više šanse da postanu NEET u usporedbi s domaćim državljanima;
- Mladi s niskim stupnjem obrazovanja imaju tri puta veće šanse da postanu NEET u usporedbi s mladima koji su završili tercijarni stupanj obrazovanja;
- Život u udaljenim područjima povećava za 1,5 puta šanse da se postane NEET;
- Mladi koji imaju niži dohodak u kućanstvu imaju više šanse da postanu NEET u usporedbi sa onima koji imaju prosječan dohodak;
- Mladi koji imaju nezaposlene roditelje imaju 17% veće šanse da postanu NEET;
- Mladi koji imaju roditelje s niskim stupnjem obrazovanja udvostručuju si šanse da postanu NEET;
- Mladi čiji su roditelji razvedeni imaju 30% više šanse da postanu NEET.

Mlade osobe koje su obuhvaćene NEET kategorizacijom se još zove *izgubljenom generacijom*, a ukupno ih na razini Europske unije ima čak 13.941.264 čiji trošak Uniju stoji čak 153.013.053.902 eura. Takav ogroman trošak čini 1,21 % BDP-a EU-a što predstavlja povećanje za razliku od 2008. kada je iznosio 0,96%. Trošak NEET se očituje u isplaćenim socijalnim naknadama, troškovima raznih potpora te o pretpostavki dobiti izgubljene generacije. Iz tablice 3. možemo uvidjeti da se trošak NEET u BDP samo smanjio kod četiri zemlje: Njemačka, Austrija, Luxemburg i Švedska. Ostale zemlje bilježe povećanje što predstavlja veliko financijsko opterećenje za proračunski budžet.

3 Young people and NEETs in Europe: First findings, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, TJ-32-11-956-EN-C

Tablica 3. Trošak nezaposlenosti NEET kategorije

Država	Ukupan trošak 2011, €bn	% od BDP, 2011	% OD BDP, 2008	Indeks promjene 2011/2008
Austrija	3,17	1,06	1,08	98
Belgija	5,21	1,42	1,17	121
Bugarska	1,27	3,31	2,36	140
Cipar	0,42	2,39	1,65	145
Češka	1,8	1,16	0,97	120
Danska	1,29	0,54	0,33	164
Estonija	0,31	1,93	1,29	150
Finska	2,02	1,07	0,88	122
Francuska	22,18	1,11	0,92	121
Njemačka	15,46	0,6	0,66	91
Grčka	7,07	3,28	1,74	189
Mađarska	2,13	2,12	1,55	137
Irska	4,33	2,77	1,74	159
Italija	32,61	2,06	1,6	129
Latvija	0,54	2,67	1,47	182
Litva	0,33	1,07	0,69	155
Luksemburg	0,1	0,23	0,31	74
Nizozemska	3,96	0,66	0,52	127
Poljska	7,54	2,04	1,48	138
Portugal	2,68	1,57	1,24	127
Rumunjska	2,1	1,54	0,85	181
Slovačka	0,69	0,99	0,8	124
Slovenija	0,47	1,31	0,92	142
Španjolska	15,74	1,47	0,99	148
Švedska	1,26	0,33	0,36	92
Ujedinjeno Kraljevstvo	18,35	1,05	0,75	140
Europska Unija	153,01	1,21	0,96	126

Izvor: NEETs Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2012, str. 79.

3. VEZA IZMEĐU OBRAZOVANJA I TRŽIŠTA RADA

Prelazak iz školskih klupa na radno mjesto jedno je od najvažnijih razdoblja u životu svakog pojedinca jer daje priliku za osamostaljivanjem i zasnivanjem obitelji. Transfer na tržište rada nije bezbolan u najvećoj mjeri jer škole i dalje osposobljavaju učenike za mjesta koja više nisu aktualna ili čak ni ne postoje. Ako promotrimo tablicu 4 možemo zaključiti da se u Europskoj uniji stopa nezaposlenosti mladih smanjuje s povećanjem razine obrazovanja. U Hrvatskoj je situacija drugačija pa je tako stopa nezaposlenosti najveća kod mladih sa završenom osnovnom ško-

lom, potom kod mladih s tercijarnim stupnjem obrazovanja, a najmanja stopa nezaposlenosti bilježena je kod mladih sa završenom srednjom školom.

Tablica 4. Stopa nezaposlenosti mladih prema razini obrazovanja u 2012. godini

	EU 27	Hrvatska
Ukupno	22,8	43,0
Osnovna škola	30,4	61,5
Srednja škola	20,0	42,1
Visoko obrazovanje	17,9	45,0

Izvor: Eurostat

Najveći nedostaci u obrazovnom sustavu proizlaze iz pomanjkanja suradnje između institucija. Pomno odabrana obrazovna politika ključna je za stvaranje suvremenog konkurentnog gospodarskog sustava. Njena važnost naglašena je i u strateškom dokumentu poput Lisabonske strategije. Upravo zbog te činjenice obrazovna politika bi morala blisko surađivati i biti koordinirana s ekonomskom politikom kako ne bi zaostajala. Danas, kada razvitak uveliko ovisi o znanju javlja se potreba za još boljim povezivanjem znanstvene zajednice i gospodarstva, sa zajedničkim ciljem Europe kao zajednice znanja, pri čemu ulaganje u znanost i obrazovanje ne smije predstavljati trošak. Ulaganje u pojedinca i njegovu izobrazbu jedini je ispravan put koji će omogućiti lakše zapošljavanje na duge staze.

Kako bi osigurali bolju budućnost trebalo bi uspostaviti uspješne mehanizme koji bi aktivno pratili gospodarstvo i njegove sadašnje i buduće potrebe za radnom snagom. Za učinkovito funkcioniranje nužna je bliska suradnja između obrazovne zajednice, poslovne zajednice i države. Trebaju se stvoriti kadrovi za nova radna mjesta, a ne kadrovi za burzu rada. U svrhu takve vrste praćenja 2010. godine je osnovano Međuresorno radno tijelo za praćenje potreba na tržištu rada međutim neke konkretne mjere još nismo vidjeli.

Svaki građanin naše zemlje može se školovati na bilo kojem sveučilištu i to ne bi trebalo zabraniti jer svaka mlada osoba preuzima odgovornost za svoje odluke. Međutim država bi trebala dati bolje informacije i educirati prilikom upisivanja. Obrazovni sustav mora pripremiti mlade na sve izazove s kojima će se susresti jednom kada uđu na tržište rada. To je velika odgovornost, ali je puno jednostavnije određene korekcije ispravljati na samom početku to jest u obrazovnom sustavu nego jednom kada se uđe na tržište rada. Pomnim praćenjem stanja na tržištu rada moguće je smanjiti strukturnu nezaposlenost i uskladiti ponudu i potražnju.

4. NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ

Kao i mnoge države članice EU i Hrvatska se bori s problemom rastuće nezaposlenosti, koja je pogodila sve dobne skupine, što je najbolje vidljivo iz uvida u statističke podatke Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Naime, krajem 2013. godine broj evidentiranih nezaposlenih od 15-65 godina iznosio je čak 345.112 osoba. Gotovo trećina njih, u dobnoj je skupini od 15-29 godina, što se u Hrvatskoj uključuje u kategoriju mladih.

Nezaposlenost je uglavnom strukturne prirode, tj. posljedica neusklađenosti ponude i potražnje zaposlenja s obzirom na zanimanje, obrazovanje, znanja i stručnost tražitelja zaposlenja i zahtjeva postojećih radnih mjesta⁴.

U tablici 5. možemo promotriti kako je u posljednjih šest godina, odnosno u razdoblju od 2008. do 2013. broj nezaposlenih mladih porastao sa 68.053 na 113.200, s najvećim porastom na prijelazu iz 2009. na 2010. godinu.

Tablica 5. Registrirana nezaposlenost mladih u RH 2008.-2013.

Dobna skupina	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
15-19	11.420	13.220	15.811	15.617	17.186	18.140
20-24	28.416	33.644	40.007	41.087	44.875	47.619
25-29	28.217	33.743	41.205	41.929	45.445	47.441
Ukupno	68.053	80.607	97.024	98.624	107.506	113.200

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Ako bolje proučimo nezaposlenost mladih s obzirom na geografski prostor odnosno županije, vidjet ćemo da je omjer nezaposlenih mladih u odnosu na ukupno radno sposobno stanovništvo u dobnoj skupini 15-29 godina u 2013. godini najveći u županijama u Slavoniji, gdje prednjače Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska te Osječko-baranjska županija. Čak u 11 županija u Hrvatskoj, omjer nezaposlenosti mladih veći je od Hrvatskog prosjeka, koji iznosi 14,2%, a osobito je alarmantan podatak da čak njih 6 bilježi omjer nezaposlenosti veći od 20%. Ispod 10% zabilježile su samo Istarska županija te Grad Zagreb.

Tablica 6. Omjer nezaposlenosti (15-29) po županijama u 2013. godini

Prostorna jedinica/ županija	Omjer (%)
HRVATSKA	14,2
Virovitičko-podravska	22,4
Vukovarsko-srijemska	22,0
Osječko-baranjska	20,9
Sisačko-moslavačka	20,5
Bjelovarsko-bilogorska	20,3
Brodsko-posavska	20,2
Požeško-slavonska	17,6
Splitsko-dalmatinska	16,4
Koprivničko-križevačka	15,8
Ličko-senjska	14,7
Karlovačka	14,5
Šibensko-kninska	13,9
Međimurska	12,7
Krapinsko-zagorska	12,3
Zagrebačka	11,5

4 Bejaković, P., Gotovac, V., (Ne)zaposlenost u Hrvatskoj, <http://www.ijf.hr/Eu/bejakovic-gotovac.pdf>, str. 202.

Dubrovačko-neretvanska	11,4
Primorsko-goranska	11,2
Varaždinska	10,8
Zadarska	10,8
Grad Zagreb	9,7
Istarska	7,5

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje i Državni zavod za statistiku

5. POSLJEDICE NEZAPOSLTENOSTI

Nezaposlenost mladih je jedan od najvećih problema današnjice koji pogađa ne samo pojedinca nego i čitavu zajednicu. Ono sa sobom nosi negativne ekonomske, socijalne i političke implikacije koje se potom manifestiraju na cjelokupno društvo.

EKONOMSKE POSLJEDICE

Ekonomске posljedice za pojedinca očituju se u njegovom osiromašenju kroz gubitak prihoda. Nedostatak prihoda utječe na smanjenje njegove kupovne moći što djeluje na pad prihoda u različitim sektorima gospodarstva. Poduzetnici se pokušavaju prilagoditi novonastaloj situaciji snižavanjem troškova kroz racionalizaciju troškova, a to se ponajprije odnosi na otpuštanje radnika čime se začarani krug nezaposlenosti samo nastavlja. Iz tablice 3. možemo vidjeti koliki je uistinu trošak nezaposlenosti mladih te koliko cjelokupna situacija utječe na smanjenje društvenog proizvoda zemlje i produbljavanje krize.

SOCIJALNE POSLJEDICE

„Mnogi autori naglašavaju opasnost stanja nezaposlenosti za mentalno zdravlje pojedinca. Prema K.Youngu (v. Miller, Form, 1996) nezaposleni mogu očitovati krajnje agresivne stavove prema svojoj situaciji, pobjeći u svijet fantazije i mislima i djelom, odati se konzumiranju alkohola i droge, pobjeći u bolest ili potražiti rješenje u kriminalnom ponašanju. Uz višestruke psihičke poremećaje istraživači ističu i one socijalne naravi, poput većeg stupnja siromaštva, demoralizacije i poremećenih obiteljskih odnosa (Hawkins, 1979; Daniel, 1981). S druge pak strane, kada se radi o posljedicama nezaposlenosti društvo u cjelini isti autori ističu nemogućnost realizacije socijalnog ulaganja u *ljudski kapital* tijekom obrazovnog procesa.“⁵

Strah za budućnost koji se javlja uslijed nezaposlenosti također utječe na odgađanje zasnivanja obitelji i daljnji pad nataliteta s kojim već sad Hrvatska ima problema.

5 Štimac Radin, Helena. Rizici nezaposlenosti // Mladi uoči trećeg milenija. Zagreb: IDIZ; Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2002.; str. 356

POLITIČKE POSLJEDICE

Za državu velik broj nezaposlenih mladih znači smanjenje poreznih obveznika što izravno utječe na smanjenje državnih prihoda. Povećanje nezaposlenosti mladih uzrokuje veća izdvajanja za socijalne naknade. Država se neminovno suočava s proračunskim deficitom koji mora podmiriti najčešće povećanjem poreza. Povećanje poreza utječe na daljnje smanjivanje kupovne moći kao i na veći pritisak na poslodavce. Takvo nesigurno okruženje povećava mogućnost za nemire i prosvjede koji mogu utjecati na političku sigurnost zemlje.

Jedan od najvećih problema s kojima se države suočavaju uslijed nezaposlenosti je i odljev mozgova. Obrazovani stručnjaci svojim znanjem pridonose rastu i razvoju države. Odlaskom educirane vitalne radne snage država zasigurno gubi neprocjenjivu vrijednost za cijelu privredu i time dovodi u pitanje svoju perspektivu u budućnosti. Iseljavanje mladih ljudi pogubno je i za demografsku sliku jer smo već sada kao nacija stari.

Kako bi spriječili takve negativne trendove nužno je već sada početi stvarati uvjete koji će povećati motivaciju kod mladih ljudi da ostanu u svojoj zemlji. Mladima treba omogućiti sve preduvjete gdje će moći steći potrebna znanja i potom ih koristiti te sukladno tome napredovati. Mladi intelektualcima osigurati egzistenciju, uvjete za rad i status koji zaslužuju kako bi smanjili njihovu želju za odlaskom i osigurali svijetlu budućnost našoj zemlji, a ne nekoj drugoj u koju bi otišli. Vremena za čekanje nema jer svaki odlazak mladog educiranog čovjeka stvara ogroman gubitak čije će posljedice biti nesagledive za naše gospodarstvo i društvo općenito.

6. MJERE ZA BORBU PROTIV NEZAPOSLENOSTI MLADIH

6.1. EUROPSKA UNIJA

Jedan od temeljnih izazova Europske komisije je dugoročno postizanje održive budućnosti koje nije moguće bez ostvarivanja kratkoročnih planova u svim državama članicama, poput uspješnog izlaska iz krize i smanjenja nezaposlenosti. Povratak Europe na pravi put ujedno je i cilj strategije Europa 2020 kojoj je prioritet ostvarivanje pametnog, održivog i uključivog rasta te pretvaranje Europske unije u ekonomiju koja će ostvarivati visoke stope zaposlenosti, produktivnosti i društvene povezanosti. Postoji opći konsenzus kako bi sve članice EU trebale biti složne oko ograničenog broja glavnih ciljeva za 2020. godinu te da oni moraju biti mjerljivi i moći odražavati raznolikost situacija u državama članicama.

Dio strategije Europa 2020 je i inicijativa Mladi u pokretu (eng. *Youth on the Move*), pokrenuta još 2010. godine, kojoj je glavni cilj uspješna integracija mladih na tržište rada i povećana mobilnost. Ova inicijativa usmjerena je pretežito na obrazovanje te nastoji smanjiti rano napuštanje škole za 10%, zalaže se za promociju cjeloživotnog učenja, neformalno obrazovanje te promovira strukovno obrazovanje i kvalitetna naukovanja. Inicijativom se nastoji i povećati broj ljudi uključenih u tercijarno obrazovanje da bi se ostvario zacrtani cilj od 40% ljudi u dobi između 30 i 34 godine sa završenim tercijarnim stupnjem obrazovanja do 2020. godine. Postizanje ovog cilja nije moguće bez modernizacije visokog obrazovanja, postavljanja mjera za vrednovanje sveu-

čilišta, promocije atraktivnosti visokog obrazovanja u Europi te rada na njegovanju akademske suradnje i razmjene.⁶

Vijeće EU se međutim odlučilo i za izravniji pristup za borbu protiv nezaposlenosti i to prihvaćanjem Preporuke Europske komisije o Garanciji za mlade (Youth Guarantee) u travnju 2013. To je jedan od programa kojima se pokušava investirati u ljudski kapital mladih Europljana radi ostvarivanja dugoročnog održivog i uključivog ekonomskog rasta. Garancijom za mlade jamči se mladim ljudima do 25 godina života, bez obzira na to nalaze li se u evidenciji nacionalnih tijela za zapošljavanje ili ne, da će im u roku od 4 mjeseca nakon završetka školovanja ili gubitka posla biti osiguran posao, pripravništvo ili nastavak školovanja prilagođen njihovim individualnim potrebama.⁷

Ovo je jedna od ključnih strukturnih reformi koje države članice moraju poduzeti u nastojanju olakšavanja prijelaza iz obrazovanja na tržište rada te u borbi protiv nezaposlenosti mladih. Njezin princip je u načelu vrlo jednostavan – osigurati da službe za zapošljavanje pronađu posao odgovarajuć u odnosu na obrazovanje, vještine i iskustvo ili da mladim osobama bude pruženo stjecanje takvih osobina koje potencijalni poslodavci traže.

Na ovaj način nastoji se stvoriti mlada radna snaga te izbjeći problem velikog troška mladih ljudi klasificiranih kao NEET, kojih trenutno ima oko 7,5 milijuna⁸ te se godišnje na njih izdvaja 150 milijardi Eura, stvarajući tako trošak od 1,2 europskog BDP-a⁹, kroz doprinose, izgubljene zarade i poreze.¹⁰

Ovakva vrsta garancije potaknuta je uspješnim provođenjem projekta garantiranog pripravništva za sve mlade u Austriji, državi koja je uspjela postići stopu nezaposlenosti mladih nižu od EU prosjeka te čiji je BDP viši od prosječnog europskog BDP-a. Međutim, taj uspjeh ne bi bio ostvariv bez plana austrijske javne službe za zapošljavanje, kojoj su radi provođenja projekta na raspolaganju bila izdašna financijska sredstva osigurana iz državnog proračuna – godišnje se za svako pojedino pripravničko mjesto izdvojilo više od 10.000 Eura.¹¹

Implementacija Garancije od država članica zahtijeva brojne strukturne reforme, što ponajprije uključuje prilagodbu javnih tijela za zapošljavanje koja moraju osigurati individualan pristup i savjetovanje prilagođeno mladim ljudima i njihovoj situaciji te im predložiti ponudu u skladu s njihovim znanjima i vještinama. Mladima se mora pružiti strukovno obrazovanje u skladu s potrebama na tržištu rada i zato je potrebna uska suradnja između sindikata, udruga poslodavaca, obrazovnih ustanova te javnih tijela – radi osmišljavanja odgovarajućih programa izobrazbe i treninga.¹²

Međunarodna organizacija rada (eng. *International Labour Organization*, kr. ILO) procjenjuje da će trošak uspostave ovog programa doseći čak 21 milijardu Eura godišnje, međutim trošak

6 Chung, H., Bekker, S. & Houwing, H. (2012.), „Young people and the post-recession labour market in the context of Europe 2020”, *European Review of Labour and Research*, 18(3), str. 313.

7 Youth Guarantee, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>

8 U dobroj skupini 15-24

9 Young people and 'NEETs', <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/labourmarket/youth.htm>

10 Koliki će biti ukupni fond Garancije za mlade, <http://www.mrms.hr/pitanje/koliki-ce-biti-ukupni-fond-garancije-za-mlade/>

11 Youth Unemployment – How Do The Austrians Do It?, <http://www.social-europe.eu/2014/03/youth-unemployment-austrians/>

12 Employment: 17 Member States have submitted Youth Guarantee Implementation Plans, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-13_en.htm

koji bi nastao izostankom djelovanja na ovaj način bio bi još veći – u vidu štete koja bi nastala za ekonomiju, društvo i time pogođene pojedince.

Iako će svaka članica borbu protiv nezaposlenosti djelomično poduprijeti i iz svog nacionalnog proračuna, glavni i najvažniji izvor financiranja Garancije za Mlade i ostalih mjera kojima se pokušava suzbiti rastuća nezaposlenost jest Europski socijalni fond (ESF) iz kojeg se u razdoblju od 2014. do 2020. godine planira izdvojiti 10 milijardi Eura godišnje. Projekti financirani iz ovog fonda već su u financijskom razdoblju od 2007.-2013. uključivali oko 20 milijuna ljudi mlađih od 25 godina te je 68% budžeta fonda bilo namijenjeno upravo mladima.¹³

Kao dodatnu financijsku potporu onim regijama EU gdje su pojedinci najviše pogođeni nezaposlenošću, Vijeće EU i Europski parlament odlučili su kreirati Inicijativu za zapošljavanje mladih (eng. *Youth Employment Initiative*, kr. YEI) koja će se usmjeriti prema područjima gdje stopa nezaposlenosti mladih iznosi više od 25% i u kojima je izražena prisutnost mladih klasificiranih kao NEET, međutim gdje države članice to smatraju potrebnim, u Inicijativi će moći sudjelovati i mladi do 30 godina, a ne nužno samo oni do 25 godina. To bi trebalo osigurati da oni dijelovi Europe gdje su izazovi najveći, razina potpore pojedincima bude prisutna u onoj mjeri koja je potrebna da se ostvari značajniji uspjeh te je za tu svrhu predviđeno 6 milijardi Eura u 2014. i 2015. godini.¹⁴ Polovica tog iznosa povući će se iz namjenske proračunske linije za zapošljavanje mladih, a druga polovica iz Europskog socijalnog fonda. U tablici 7. iskazana su sredstva dodijeljena državama, pri čemu prednjači Španjolska s čak 881,44 milijunom Eura, dok je Hrvatska na 11. mjestu s 61,82 milijunom.

Tablica 7. Sredstva dodijeljena državama članicama iz Inicijative za zapošljavanje mladih (YEI)

Država	Mil. €
Španjolska	881.44
Italija	530.18
Francuska	298.76
Poljska	235.83
Ujedinjeno Kraljevstvo	192.54
Grčka	160.24
Portugal	150.2
Rumunjska	99.02
Slovačka	67.43
Irska	63.66
Hrvatska	61.82
Bugarska	51.56
Mađarska	46.49
Švedska	41.26
Belgija	39.64
Litva	29.69

Izvor: Europski parlament

¹³ EU measures to tackle youth unemployment, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-968_en.htm

¹⁴ Ibid.

Komisija je u svibnju 2013. objavila i Posebne preporuke po državama članicama za 2013., u sklopu tzv. Europskog semestra, u kome je objavila preporuke za svaku članicu o tome što je potrebno za obnovu rasta i radnih mjesta¹⁵. U preporukama se između ostaloga, državama članicama predlaže i da preispitaju jaz na tržištu rada koji se stvorio između starijih radnika koji uživaju privilegiju ugovora ne neodređeno te povoljne uvjete rada i mladih radnika zaposlenih na određeno vrijeme.

Europski savez za naukovanje (eng. *European Alliance for Apprenticeships*), osnovan od strane Europske komisije u srpnju 2013., za cilj ima poboljšanje kvalitete i ponude naukovanja širom EU i promjenu načina razmišljanja o učenju kroz naukovanje. Savez dovodi do suradnje između javnih tijela, poslovnih partnera, predstavnika mladih i drugih ključnih dionika kako bi koordinirao i provodio različite inicijative za uspješne programe naukovanja. Kao odgovor na osnivanje saveza Vijeće je u listopadu 2013. donijelo izjavu u kojoj se naukovanje visoke kvalitete prepoznaje kao učinkovit alat za poboljšavanje prijelaza iz školovanja na tržište rada. Reforma naukovanja može biti uključena u provedbene planove programa Garancija za mlade. Ako je potrebno, mogu upotrijebiti financiranje EU te dostupnu tehničku stručnost kako bi poboljšale svoje strukovno obrazovanje i sustave osposobljavanja.¹⁶

Osim ulaganja u obrazovanje te programe pripravnništva, kao jedno od rješenja pitanja nezaposlenosti mladih pojavljuje se i mobilnost radne snage pa se tako mladi, uslijed nemogućnosti pronalaska posla u svojoj državi, ohrabruju da ga potraže izvan njezinih granica tj. u nekoj od država članica. To im je omogućeno uspostavljanjem EURES mreže javnih zavoda za zapošljavanje država članica Europskog gospodarskog prostora i Švicarske, koju koordinira Europska komisija.

Svrha je EURES-a pružanje informacija, savjetovanja i usluga posredovanja poslodavcima i tražiteljima posla, ali i svim građanima koji smatraju da im može koristiti princip slobodnog kretanja ljudi. Ulaskom Hrvatske u EU Hrvatski zavod za zapošljavanje postao je dio Europske mreže javnih službi za zapošljavanje, a time je hrvatskim građanima postala dostupna usluga posredovanja pri zapošljavanju u drugim članicama.¹⁷

6.2. MJERE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSŁJAVANJA U HRVATSKOJ

Uobičajene mjere koje se provode na tržištu rada su:

- Mjere pasivne politike zapošljavanja – koje osiguravaju materijalnu zaštitu poput naknade za nezaposlenost
- Mjere aktivne politike zapošljavanja – koje povećavaju zapošljivost nezaposlenih osoba

Većina zemalja na pasivne politike izdvaja gotovo dvostruko više sredstava nego na aktivne, npr. prosjek zemalja EU-27 je 0,54% BDP-a za aktivne i 1,4% BDP-a za pasivne. U Hrvatskoj se u 2010. izdvojilo 0,43% BDP-a za potrebe financiranja naknada za nezaposlenost, odnosno pasivne politike, dok samo 0,1% BDP-a na financiranje aktivnih politika tržišta rada. Bitno je napomenuti da izdvajanja ovise o cikličkim kretanjima u kojima se gospodarstva nalaze, tako se nakna-

¹⁵ Posebne preporuke po državama članicama, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_hr.htm

¹⁶ Zapošljavanje mladih, <http://www.consilium.europa.eu/policies/epsco/youth-employment?tab=What-is-the-Council-doing?&subTab=Apprenticeships-and-traineeships&lang=hr>

¹⁷ O EURES-u, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=11664>

de za nezaposlenost povećavaju tijekom recesije, a smanjuju u razdobljima ekspanzije, a potrošnja na mjere aktivne politike tržišta rada ovisi o fiskalnom prostoru. Porast potrošnje na aktivne politike u zemljama EU posljednjih godina je logičan ishod kako bi se ublažili trenutačni negativni trendovi na tržištu rada.¹⁸

Hrvatski zavod za zapošljavanje počeo je s provedbom Garancije za mlade 1. srpnja 2013. te je već postojeći paket aktivnih mjera namijenjenih mladima, „Mladi i kreativni“ dopunio s dodatnih 11 mjera prvenstveno namijenjenih mladima do 29 godina, bolje prilagođenih pojedinačnim potrebama i trenutnoj situaciji na tržištu rada. Mjere su usmjerene na podizanje kompetencija i pripremu mladih za zapošljavanje, a posebice jačanje i uključivanje mladih u poduzetništvo i razvoj organizacija civilnog društva kao sve značajnijeg dionika na tržištu rada. Garancija za mlade službeno je počela s provedbom u Europskoj uniji 1. siječnja 2014. godine od kada su i Hrvatskoj dostupna financijska sredstva za zapošljavanje, a dodatne mjere koje se provode financirat će se iz Europskog socijalnog fonda ESF-a i državnog proračuna¹⁹. Međutim, smatra se da će primjena Garancije za mlade u Hrvatskoj u punoj mjeri započeti tek 2017. – a njome će se garantirati da svaka osoba mlađa od 30 godina dobije kvalitetnu ponudu za posao, pripravništvo, obuku na poslu, naukovanje ili nastavak obrazovanja unutar roka od 4 mjeseca od nastupanja nezaposlenosti.²⁰

Tablica 8. Mjere aktivne politike zapošljavanja HZZ-a namijenjene mladima

Potpore za zapošljavanje	Uz pola-pola do prvog posla – za mlade bez radnog staža, Pola-pola, Pola-pola za uključivanje – za osobe s invaliditetom, Pola-pola i za osobe romske nacionalne manjine, Zajedno smo jači, Rad i nakon stručnog osposobljavanja, Rad i nakon ljeta
Potpore za samozapošljavanje	Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto
Potpore za usavršavanje	Učim uz posao – za usavršavanje novozaposlenih, Znanje se isplati i za zaposlene, I mladi uče za posao

¹⁸ Gotovac, V., Strategije potpore za oporavak od krize u jugoistočnoj Europi; Ocjena Republike Hrvatske, Global Jobs Pact, Budapest, ILO, str. 11.-12.

¹⁹ Paket mjera za mlade - "Mladi i kreativni", <http://www.europski-fondovi.eu/vijesti/paket-mjera-za-mlade-mladi-i-kreativni>

²⁰ Plan implementacije Garancija za mlade Republike Hrvatske, <http://www.euasistent.eu/vijesti/plan-implementacije-garancija-za-mlade-republike-hrvatske>, str. 9.-10.

Obrazovanje nezaposlenih	Znanje se isplati, EU i zanimanja budućnosti, Učenjem do poduzetnika, Programi opismenjavanja mladih, Osposobljavanje na radnom mjestu
Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	Rad, staž i prijevoz
Javni radovi	Radom za zajednicu i sebe, Pomoć sebi i drugima – zapošljavanje kroz pojedinačne projekte javnih radova, Mladi za mlade – pomagači u nastavi, Mladi za EU – suradnici na EU projektima u nevladinom sektoru i organizacijama socijalnih partnera, Mladi za zajednicu, Zapošljavanje u socijalnom poduzetništvu, „Podrška socijalnom uključivanju“ – sufinancirano zapošljavanje u javnom radu namijenjeno socijalnom uključivanju osoba iz sustava institucionalne skrbi Pokreni zajednicu, Podrška transformaciji i deinstitutionalizaciji domova socijalne skrbi, Koodinatori društveno korisnog rada, Komunalni javni rad – otklanjanje posljedica elementarne nepogode izazvane poplavama
Mjere za očuvanje radnih mjesta	Stalni sezonac – sufinanciranje doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje stalnim sezonskim radnicima

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Tablica 9. Ukupni korisnici Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2014. godini do 22.05.2014. godine

Mjera	Aktivni korisnici na početku 2014.	Novouključeni (do 22.05.2014.)	Ukupni korisnici tijekom 2014.
UKUPNO	28.293	3.984	32.277
Potpore za zapošljavanje i usavršavanje	5.973	211	6.184
Potpore za samozapošljavanje	4.800	201	5.001
Obrazovanje nezaposlenih	327	443	770
Javni radovi	2.821	301	3.122

Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	13.776	2.471	16.247
Potporna za očuvanje radnih mjesta	596	357	953

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Mjera koja je proteklih godina zabilježila najveći broj korisnika te je javnosti možda najbolje poznata, jest stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Ovaj institut je prethodno bio na raspolaganju ograničenoj populaciji mladih – isključivo onima koji nisu imali evidentiranog radnog iskustva a koji su s obzirom na svoje zanimanje ili radno mjesto bili obvezni položiti neku vrstu stručnog ispita kako bi mogli samostalno raditi u svojoj struci ili na svom radnom mjestu.

Tablica 10. Broj korisnika mjere stručnog osposobljavanja u razdoblju 2010. – 2013. godine

Godina	Broj korisnika
2010.	448
2011.	4.760
2012.	9.583
2013.	19.322

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Dok je ovaj institut bio reguliran Zakonom o radu, isključivo poslodavcima u javnom i državnom sektoru bilo je dopušteno zaključiti ugovor o stručnom osposobljavanju za rad s nezaposlenom mladom osobom, uz obvezu dodjele mentora i plaćanja doprinosa za mirovinsko osiguranje, bez obvezne plaće za stažista, no uz sve ostale nematerijalne koristi koje proizlaze iz redovitog ugovora o radu ili kolektivnog ugovora. Osposobljavanje je moglo trajati najviše 12 mjeseci, a poslodavac nije bio obavezan produljiti ugovor toj osobi.

U Zakonu o poticanju zapošljavanja, kojim se sada regulira, stoji da se svaku osobu, bez obzira na njezinu dob, te ukoliko ima manje od 12 mjeseci radnog iskustva u svojoj struci, može zaposliti temeljem ove sheme. Na taj način se poslodavcu, koji sada može biti i iz privatnog sektora, refundiraju troškovi obveznih doprinosa (mirovinsko i zdravstveno osiguranje te zaštita zdravlja na radu, za one s prethodnim radnim iskustvom). Mladoj osobi se isplaćuje naknada od 1.600,00 KN, koliko iznosi neoporeziva stipendija, te troškovi prijevoza, kako bi se promicala međugradska mobilnost.

Ugovor o plaćanju i obvezama prema pripravniku sklapaju HZZ i poslodavac, ugovor o naknadi i troškovima putovanja sklapaju HZZ i pripravnik, a poslodavac i pripravnik sklapaju ugovor kojim se reguliraju njihovi odnosi. Takav pripravnički program može trajati koliko je potrebno, pod uvjetom da to zahtijevaju pravila pojedine struke – obično 12 mjeseci, no ne više od 36 mjeseci (što je moguće samo ako se radi o određenim obrtima u kojima se mora steći pravo na polaganje majstorskog ispita, nakon čega je mlada osoba visoko zapošljiva). Poslodavci iz privatnog sektora moraju osigurati zapošljavanje najmanje 50% mladih koje su osposobljavali za rad,

a ako ne poštuju to pravilo, tijekom sljedeće godine ne mogu zaposliti drugog pripravnika prema ovom programu.²¹

Ograničenja ove vrste ne postoje za poslodavce iz javnog i državnog sektora, što je jedan od brojnih prigovora upućenih ovakvom načinu zapošljavanja radnika – nakon završetka pripravnika, mladi se ponovno vraćaju u evidenciju nezaposlenih, dok ih poslodavac zamjenjuje novim radnicima. Kritike javnosti upućene su i na činjenicu da poslodavci na ovaj način osiguravaju jeftinu radnu snagu, dok klasični oblik vježbeništva polako nestaje, stavljajući mladima na raspolaganje samo ovu mjeru koja im onemogućuje financijsko osamostaljivanje, zbog činjenice da je iznos naknade koju dobiju znatno manji od redovne plaće koja bi im bila dodijeljena da su u radnom odnosu.

7. ZAKLJUČAK

Globalna financijska kriza uzrokovala je poremećaje na tržištu rada koji su pak doveli do povećanja stope nezaposlenosti u većini europskih zemalja, uključujući i Hrvatsku. Osobito je zabrinjavajuća visoka stopa nezaposlenosti mladih, bilo da se radi o dobnoj skupini do 24 ili do 29 godina, činjenica je da se mladi koji su završili srednjoškolsko ili visoko obrazovanje nalaze u teškoj poziciji. Doduše, ne može se reći da je stanje identično u svim državama i regijama. Članice poput Njemačke i Austrije uspjele su stopu nezaposlenosti održati na relativno niskoj razini (u usporedbi s EU prosjekom) dok države mediteranskog područja poput Španjolske, Grčke te najnovije članice, Hrvatske imaju stopu nezaposlenosti mladih gotovo dvostruko veću od europskog prosjeka. U posljednje vrijeme sa zanimanjem se promatra i stopa mladih nazvanih NEET, a koji nisu zaposleni niti uključeni u obrazovanje ili trening, čiji je porast osobito zabrinjavajuć jer ukazuje na potpunu neaktivnost tih mladih osoba kojih ima oko 7,5 milijuna te godišnje stvaraju trošak od čak 150 milijardi Eura, što iznosi gotovo 1,2% BDP-a Europske unije.

U razdoblju svog života kada bi trebali biti spremni osamostaliti se i prestati financijski ovisiti o roditeljima ili skrbnicima, kada mnogi od njih osjećaju potrebu za zasnivanjem vlastitih obitelji te kada je stjecanje iskustva koje će biti temelj u njihovoj daljnjoj profesionalnoj karijeri ključno – oni su se našli u situaciji da ne samo da ne mogu pronaći stalni posao, nego ne mogu dobiti niti pripravništvo ili privremeni posao. I to ne utječe samo na njih, nego i na društvo u cjelini, bilo da se radi o ekonomskom, političkom ili socijalnom aspektu. Smanjuje se broj poreznih obveznika i izdvajanja za socijalne naknade su zbog toga veća, a pad kupovne moći stanovništva i potražnje za dobrima uzrokuje smanjivanje proizvodnje, dok beznađe i rezigniranost među stanovništvom rastu. Neaktivni mladi ljudi vremenom postaju socijalno isključeni i osjećaju se izoliranima od ostatka zajednice.

Razvio se opravdan strah da će se cijela jedna generacija mladih ljudi pretvoriti u „izgubljenu generaciju“ čiji izgledi za dugoročno zapošljavanje, kako vrijeme prolazi, postaju sve manji.

Svjesni ove situacije, Europska unija te vlade država članica pokušavaju svojim pozitivnim inicijativama i mjerama, kao što je primjerice Garancija za mlade, ponuditi mladim ljudima raznovrsne programe osposobljavanja i naukovanja te ih uključiti u oblike pripravništva u struci radi stjecanja početnog radnog iskustva, no to su najčešće samo privremena rješenja. Iako se mladima na ovaj način jamči uključenost u programe izobrazbe, profesionalno usavršavanje ili

²¹ Ibid.

naukovanje, nakon završetka takve vrste obrazovanja te stjecanja iskustva potrebnog za struku, oni se ponovno vraćaju u nezaposlenost.

Hrvatska je također, uz financijsku pomoć EU, pokušala mladima ponuditi programe kojima će se povećati njihova zapošljivost te ih uključiti u tržište rada – osobito mjerom stručnog osposobljavanja za rad, koju je od 2010. do danas koristilo više od 30.000 mladih. Međutim, nakon isteka vremena predviđenog za usavršavanje i polaganja potrebnog stručnog ispita, ti mladi se ponovno upisuju u evidenciju nezaposlenih te samo rijetki uspiju ostati zaposlenima.

Zbog toga postoji opravdan strah da će ovi načini obrazovanja i zapošljavanja mladih postati samo sredstva za dobivanje jeftine i zamjenjive radne snage bez dugoročnog učinka na smanjenje nezaposlenosti.

Koliko god pozitivne mjere aktivne politike zapošljavanja mogu biti – jer pružaju dodatno obrazovanje i nude mogućnost savladavanja novih vještina te usavršavanja u struci, najbolje sredstvo za smanjenje nezaposlenosti može biti samo stvaranje novih radnih mjesta, a to je pak ostvarivo samo uz pomoć gospodarskog rasta. Problem nezaposlenosti mladih ne može se riješiti sam od sebe, on može doći samo kao posljedica strukturnih gospodarskih reformi, ne samo u Hrvatskoj, nego i u ostatku Europe.

LITERATURA

Markešić, Ivan: Nezaposlenost - uzroci i posljedice // Mladi u postmodernoj : kamo idu mladi naraštaji? / (uredio) Josip Jelenić. Zagreb : Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 2002 - sign. 316.6 /MLA/ OP

Štimac Radin, Helena. Rizici nezaposlenosti // Mladi uoči trećeg milenija. Zagreb : IDIZ; Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2002.; str. 356 (231-258). - sign. 316.6 /MLA/ Mladi : problem ili resurs / urednici Vlasta Ilišin i Furio Radin. Zagreb : Institut za društvena istraživanja, 2007 - sign. 316.6 /MLA/

Bejaković, Predrag: (Ne)zaposlenost u Republici Hrvatskoj // Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji. [Sv. 1] : Izazovi ekonomske i pravne prilagodbe. Zagreb : Institut za javne financije : Zaklada Friedrich Ebert, 2003. ; str. 193 - 212 - sign. 339.9/ PRI OP

Botrić, Valerija: Nezaposleni i dugotrajno nezaposleni u Hrvatskoj: analiza na temelju ankete radne snage // Revija za socijalnu politiku. 16 (2009), 1

Chung, H., Bekker, S. & Houwing, H. (2012.), „Young people and the post-recession labour market in the context of Europe 2020”, *European Review of Labour and Research*, 18(3)

Gotovac, V., Strategije potpore za oporavak od krize u jugoistočnoj Europi; Ocjena Republike Hrvatske, Global Jobs Pact, Budapest, ILO

Christine Godfrey, Sandra Hutton, Jonathan Bradshaw, Bob Coles, Gary Craig* and Julia Johnson, Estimating the Cost of Being "Not in Education, Employment or Training" at Age 16-18; Social Policy Research Unit, University of York University of Hull*, department for education and skills

Freeman, R. and Wise, D. (1982), *The youth labour market problem: Its nature, causes, and consequences*, University of Chicago Press.

NEETs Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2012.

Young people and NEETs in Europe: First findings, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, TJ-32-11-956-EN-C

Koller-Trbović, N.: Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj : perspektiva nezaposlenih. // *Kriminologija i socijalna integracija = časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*. 17 (2009), 2

INTERNET IZVORI

Bejaković, P., Gotovac, V., (Ne)zaposlenost u Hrvatskoj, <http://www.ijf.hr/Eu/bejakovic-gotovac.pdf>, str. 202., 12. svibnja 2014.

Employment: 17 Member States have submitted Youth Guarantee Implementation Plans, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-13_en.htm, 16. svibnja 2014.

EU measures to tackle youth unemployment, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-968_en.htm, 16. svibnja 2014.

Koliki će biti ukupni fond Garancije za mlade, <http://www.mrms.hr/pitanje/koliki-ce-bitu-ukupni-fond-garancije-za-mlade/>, 16. svibnja 2014.

Mjere za poticanje zapošljavanja, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=10023>, 25. svibnja 2014.

Not in Education, Employment or Training: Europe's lost NEET generation detailed, <http://www.theguardian.com/news/datablog/2012/oct/22/not-in-education-employment-training-europe-neet#> 16. svibnja 2014.

O EURES-u, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=11664>, 16. svibnja 2014.

Paket mjera za mlade - "Mladi i kreativni", <http://www.europski-fondovi.eu/vijesti/paket-mjera-za-mlade-mladi-i-kreativni>, 12. svibnja 2014.

Plan implementacije Garancija za mlade RH, <http://www.euasistent.eu/vijesti/plan-implementacije-garancija-za-mlade-republike-hrvatske>, 14. svibnja 2014.

Posebne preporuke po državama članicama, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_hr.htm, 16. svibnja 2014.

Young people and 'NEETs', <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/labourmarket/youth.htm>, 16. svibnja 2014.

Youth Guarantee, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>, 16. svibnja 2014.

Youth Unemployment - How Do The Austrians Do It?, <http://www.social-europe.eu/2014/03/youth-unemployment-austrians/>, 15. svibnja 2014.

Zapošljavanje mladih, <http://www.consilium.europa.eu/policies/epsco/youthemployment?tab=What-is-the-Council-doing?&subTab=Apprenticeships-and-traineeships&lang=hr>, 16. svibnja 2014.

Nikolina Bilić, mag.oec, Ph. D. candidate, Doctoral School of Social Sciences and Humanities, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek
 Marijana Jukić, mag. iur.

UNEMPLOYMENT OF THE YOUNG – ECONOMIC, POLITICAL AND SOCIAL ISSUES WITH FAR-REACHING CONSEQUENCES FOR THE WHOLE SOCIETY

Summary:

The young are the driving force of every society and their active participation in social-political life represents a generator of growth and progress of any state. Global economic crisis has caused disturbances at a labour market both in the European Union and in Croatia but it is the young that seem to have been the most vulnerable group affected by the crisis. Should the negative trend of increasing unemployment rate of the young continue, the European Union and Croatia could face far-reaching economic, political and social consequences that will affect not only individuals but also the society as whole. Former measures in suppressing unemployment in young population in Croatia have not achieved significant effects and one of the reasons could be the fact that the education system has resulted in over-production so far without taking market demands into account. After accessing the European Union, Croatia has the structural funds at its disposal but a question arises if it will be able to use its full potential and if the active measures of the Croatian Employment Institute will be effective. Time for waiting grows less thus the solving of this problem needs to be approached with great care.

Key words: unemployment of the young, labour market, European funds, educational system, Croatian Employment Institute, active measures

Nikolina Bilić, Mag. Oec., Doktorandin der Doktorschool für sozial-humanistische Wissenschaften der Universität in Osijek,
 Marijana Jukić, Mag. Iur.

ARBEITSLOSIGKEIT DER JUGENDLICHEN – EIN ÖKONOMISCHES UND SOZIALES PROBLEM MIT WEITREICHENDEN FOLGEN FÜR GANZE GESELLSCHAFT

Zusammenfassung:

Die Jugendlichen sind eine Bewegungskraft jeder Gesellschaft und ihre aktive Teilnahme am gesellschaftlich-politischen Leben stellt einen Generator von Wachstum und Entwicklung jedes Staates. Die Weltwirtschaftskrise hat eine Arbeitsmarktstörung verursacht, sowohl in der Europäischen Union als auch in Kroatien, und gerade wurden die Jugendlichen als die empfindlichste durch die Folgen der Krise getroffene Gruppe zum Ausdruck gebracht. Falls der negative Trend der Arbeitslosigkeit von Jugendlichen fortgesetzt wird, könnten die Europäische Union, dadurch auch Kroatien, mit weitreichenden ökonomischen, politischen und sozialen Folgen konfrontiert werden, welche nicht nur die Einzelnen, sondern auch die ganze Gesellschaft treffen werden. Bestehende Maßnahmen der Bekämpfung von Arbeitslosigkeit in Kroatien hatten keine bedeutsamen Auswirkungen. Ein der Gründe dafür ist die Tatsache, dass das Ausbildungssystem eine Hyperproduktion von Fachkräften gefördert hat, ohne über die Forderungen des Arbeitsmarktes Rechnung zu führen. Obwohl der Republik Kroatien durch ihren Beitritt zur Europäischen Union die Strukturfonds zur Verfügung gestellt wurden, stellt man sich die Frage, ob wir deren volle Potentiale ausnutzen wissen und ob aktive Maßnahmen des Kroatianischen Arbeitsamtes wirkungsvoll sein werden. Es gibt immer weniger Zeit zum Warten und man müsste sich mit diesem Problem ernsthaft auseinandersetzen.

Schlagwörter: Arbeitslosigkeit der Jugendlichen, Arbeitsmarkt, die EU-Fonds, das Ausbildungssystem, das Arbeitsamt der Republik Kroatien, aktive Maßnahmen.